

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ: АКСІОГЕНЕЗ ЦИФРОВОЇ ПЕДАГОГІКИ (аналітичний огляд)

5 6

Автори-упорядники:

Ольга Петрівна ЛУЧАНІНОВА

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України

ORCID iD: [0009-0005-2205-547X](https://orcid.org/0009-0005-2205-547X)

Scopus iD: [57212379599](https://orcid.org/57212379599)

Web of Science: [HGD-4229-2022](https://orcid.org/HGD-4229-2022)

Bibliometrics: [BUN0025404](https://orcid.org/BUN0025404)

Юлія Анатоліївна КРАВЧЕНКО

науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України

ORCIDiD: [0009-0008-6147-4599](https://orcid.org/0009-0008-6147-4599)

Bibliometrics: [BUN0058345](https://orcid.org/BUN0058345)

Аналітичний огляд «Стратегії розвитку обдарованості: аксіогенез цифрової педагогіки» здійснено на виконання узагальнювального етапу прикладного наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025). Слід зазначити, що Завдяки розвитку цифрової педагогіки в XXI ст. створено умови для трансформації освітніх і дослідницьких процесів, у тому числі в контексті стратегії розвитку обдарованості, зокрема щодо аксіогенезу цифрової педагогіки, її теоретичного й практичного аспектів. Довідковий матеріал спрямовано на забезпечення інформаційного та науково-методичного супроводу розвитку обдарованості здобувачів освіти в нових реаліях інформаційного суспільства. Звернуто увагу на нормативно-правові документи з питань стратегії розвитку обдарованої особистості в умовах цифрової трансформації педагогіки. Розглянуто та проаналізовано низку наукових праць – монографій, дисертаційних досліджень, методичних рекомендацій, науково-методичних посібників, підручників, в яких окреслено підходи, шляхи та способи, умови формування та розвитку

* Джерело: <https://ucloud.ua/hmarni-tehnologiyi-shho-cze-take/> (дата звернення: 20.06.2025)

* Джерело: <https://futuremagazine.io/ua/shho-dast-ukrayini-rozvitok-tsifrovoyi-ekonomiki/> (дата звернення: 20.06.2025)

обдарованості здобувачів освіти через аксіогенез цифрової педагогіки. Досліджено організаційно-методичні підходи до роботи педагогічних працівників стосовно використання цифрового інструментарію в освітньому процесі задля розвитку рис обдарованості здобувачів освіти. Висвітлено закордонний досвід щодо розвинення якостей обдарованої особистості з позиції цифрових пріоритетів педагогічної науки.

Матеріали огляду структуровано у чотири параграфи за такими пріоритетними напрямками, як: «Нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення реалізації стратегії розвитку обдарованої особистості в умовах цифрової трансформації педагогічних середовищ», «Творча траєкторія обдарованості у науковому доробку дослідників: монографії, дисертації, навчальні посібники, методичні рекомендації (1 чв. XXI ст.)», «Генерування стратегій обдарованості в українській науковій періодиці», «Закордонний досвід упровадження стратегій розвитку обдарованої особистості: цифрові пріоритети педагогічної науки».

Ключові слова: інформаційно-аналітичний супровід, цифрова педагогіка, стратегії розвитку обдарованості, аксіогенез цифрової педагогіки, цифровий інструментарій.

1. Нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення реалізації стратегії розвитку обдарованої особистості в умовах цифрової трансформації педагогічних середовищ

У документі «Про затвердження Положення про конкурсний відбір кандидатів на здобуття стипендій Президента України для найбільш обдарованих молодих митців України» (2023) відповідно до стратегії обдарованості в умовах цифрової трансформації педагогіки визначено процедуру проведення конкурсного відбору кандидатів на здобуття стипендій Президента України для найбільш обдарованих молодих митців України (далі – стипендії) та порядок роботи конкурсної комісії з відбору кандидатів на здобуття стипендій Президента України для найбільш обдарованих молодих митців України (далі – Конкурсна комісія). У розділах документа подано інформацію про вимоги до кандидатів та визначено процедуру висування кандидатів, порядок формування Конкурсної комісії, порядок роботи Конкурсної комісії. Терміни в Положенні вжито у значеннях, наведених у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту»,

«Про фахову передвищу освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про запобігання корупції», Указі Президента України від 29 червня 1995 року № 490 «Про стипендії Президента України для найбільш обдарованих молодих митців України» та інших актах законодавства [20].

У навчально-методичному посібнику «Нова українська школа: розвиток критичного мислення в учнів початкової школи», який є першим в Україні з розвитку критичного мислення в здобувачів освіти початкової школи, зазначено, що методи, з яких складаються технології розвитку критичного мислення, легко вбудовуються в будь-який урок. Наголошено, що потрібно звертати увагу не тільки на привабливість методу, а й на його глибинний зміст. Так, у розділі «Що треба знати про критичне мислення» визначено поняття «критичне мислення»; у розділі «Які є методи навчання критичного мислення у початковій школі» йдеться про арсенал цікавих методів з їх описом та ілюстраціями; у розділі «Як навчати критичного мислення у початковій школі» наведено концептуальну базову модель уроку, її структуру, методику реалізації кожної частини, найбільш ефективні методи та ін. (розглянуто відмінності уроку з критичного мислення від звичайного уроку); у розділі «Приклади уроків з розвитку критичного мислення засобами різних предметів початкової школи», який має практичний складник, вчителі діляться досвідом проведення уроків з розвитку критичного мислення (зосереджено увагу на використанні інтерактивних технологій, досвід спеціальних семінарів-тренінгів). Встановлено, що критичне мислення – це мислення про мислення, коли людина аналізує власне мислення з метою його покращення, удосконалення. Акцентовано, що таке удосконалення можливе на основі застосування ефективних стратегій (процедур, операцій) і стандартів коректного мислення. Зауважено, що з педагогічної точки зору, під критичним мисленням розуміють такий тип мислення, що характеризується здатністю людини бачити проблеми, ставити запитання, аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, робити

свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його. Підсумовано, що методи, які впливають на розвиток критичного мислення здобувачів освіти, мають системно застосовуватися на кожному уроці [18].

У навчально-методичному посібнику «Нова українська школа: дидактичні основи Stream-освіти в початковій школі» зазначено, що від шкільної освіти передовим галузям економіки сьогодні потрібні випускники з гарною підготовкою з предметів природничо-математичного циклу. З'ясовано причини виникнення нових професій, новаторських систем освіти, одна з яких (Stem) є особливо популярною. Наголошено, що постала потреба в додаткових стимулах, а також у вмінні бачити картину в цілому, знаходити нестандартні рішення. Стверджено, що саме це може дати система Stream. Визначено, що Stream є напрямом освіти, в якому природничі науки та технології інтерпретуються через інженерію, мистецтво, гуманітарні та соціальні науки із застосуванням математики, читання та письма. Попит на спеціалістів Stem-спеціальностей постійно зростає в Україні та за кордоном. Акцентовано, що сама сфера ІТ не існує у вакуумі – для неї потрібні кадри, які добре володіють математикою та мають розвинуті навички мислення. Підсумовано, що посібник певною мірою є відповіддю педагогіки на виклики невизначеного світу; в ньому – передумови успішного впровадження, що ґрунтуються на особистих розробках автора, отриманих ним рекомендацій від провідних експертів з освіти Європейської комісії, ЮНЕСКО, Міністерства освіти та науки України, вивченні робіт українських і зарубіжних авторів – головним чином вчителів (джерела див. у згаданій роботі «Steam-освіта майбутнього в Україні») та багаторічному досвіді їх впровадження, зокрема в початковій школі [6].

У комплексно-цільовій програмі розвитку обдарованості і творчих здібностей учнів «Обдарованість. Інтелект. Творчість», яку розроблено для координації та системної реалізації різних видів діяльності, спрямованих на розвиток обдарованості й творчих здібностей здобувачів освіти. Окреслено такі завдання: створити систему цілеспрямованого виявлення і відбору здібних та обдарованих дітей; забезпечити максимально прийнятні умови для

інтелектуального, морально-фізичного розвитку таких дітей, а також для реалізації їхніх особистих творчих здібностей; стимулювати творчу діяльність здобувачів освіти; опрацювати та послідовно вводити новий зміст освіти, прогресивні технології у роботу з цією категорією здобувачів освіти; організувати видавничу роботу з цієї проблеми. Вміщено головні стратегічні напрями діяльності педагогічного колективу та здобувачів освіти, що передбачає розроблення конкретних шляхів реалізації Програми. Зокрема, у розділі «Організаційна робота» подано інформацію про створення творчої групи суб'єктів освітнього процесу при методичній раді з метою координації роботи; розроблення варіантів організаційно-функціональної моделі науково-методичної роботи в навчально-виховному комплексі з урахуванням заходів у межах Програми; організацію випуску друкованих видань, які відображають творчу діяльність педагогів і здобувачів освіти; забезпечення науково-теоретичної, методичної та інформаційної підтримки різних напрямів реалізації Програми; створення системи збору та аналізу внутрішньошкільної інформації, яка відображає творчу діяльність здобувачів освіти; координацію співробітництва з державними органами управління, громадськими організаціями; зміцнення матеріально-технічної бази з метою підвищення ефективності реалізації Програми. Розділ «Творча та науково-практична робота учнів» містить інформацію про виявлення, розвиток та підтримку юних обдарувань в шкільному осередку наукового товариства «Еврика»; реалізацію заходів у системі науково-практичної діяльності здобувачів освіти із старших класів; розроблення головних напрямів для координації підготовки здобувачів освіти навчально-виховного комплексу до районних, обласних предметних олімпіад; участь у конкурсах, семінарах і конференціях; розроблення річного циклу внутрішньошкільних творчих інтелектуальних конкурсів і турнірів; проведення конкурсів творчих робіт для здобувачів освіти із середніх і молодших класів. У останніх розділах йдеться про науково-методичну роботу педагогічного колективу, сімейні аспекти

розвитку обдарованої дитини, матеріально-технічне забезпечення програми [12].

2. Творча траєкторія обдарованості у науковому доробку дослідників: монографії, дисертації, навчальні посібники, методичні рекомендації (1 чв. XXI ст.)

У монографії «Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми» досліджено проблему творчої особистості в умовах інформаційно-цифрової реальності, у якій послаблюється дія раціональних детермінант, а традиційні природні та соціальні об'єкти заміщуються віртуальними. Зазначено, що перехід до нового виміру цивілізаційного буття активізує інтелектуальну діяльність, головним змістом якої є енергія творчості, а її результати дають змогу прогнозувати здійснення подальшого соціально-економічного процесу, розширювати відтворення життя, його соціалізації та олюднення. Важливим є те, що сучасна людина володіє творчим, інноваційним мисленням, а цінності та прагнення минулих світів тепер цікавлять її не інакше, як з історичної точки зору. Так, у розділі «Людина в інформаційному світі» В. Кременем розкрито основні виміри сучасності, в яких відбувається розвиток обдарованої особистості, роль «мережа» як нового способу буття людини; вплив цифрової реальності на людину і штучного інтелекту в цій реальності. У розділі «Ціннісний вимір життя людини» В. Ільїним простежено розкриття проблеми цінності в житті та філософії, індивідуалізм як умову свободи. У розділі «Стратегії формування творчої особистості: методи, форми, прийоми» Є. Борінштейн послідовно аналізує аксіологічні стратегії освітянина на шлях до розвитку творчої особистості; представлено освітянську стратегію формування творчої особистості; виокремлено ціннісні підвалини розвитку творчої особистості; розкрито роль логістики в еволюції творчої особистості та екзистенційну суть Homo Genialis через еволюцію творчої особистості. Описано дискурсивні практики геніальності. У розділах «Творче мислення особистості: основні виміри», «Стратегії розвитку творчої особистості в науковій освіті», «Творчий потенціал особистості: інновації та традиції» М. Гальченком і

М. Ліпіним схарактеризовано мислення в суперечностях пізнання та діяльності, параметрів розумного мислення: «ratio» і «creative» творчого мислення особистості в процесах освітньої діяльності; розкрито генезу творчого мислення особистості в контексті науки й творчої особистості як умови формування наукової освіти. Описано цінність творчої активності людини та продуктивність традиціоналізму. У розділі «Формування творчої особистості в контексті психологічно-ментальних характеристик суспільства» Д. Погрібною розкрито соціально-психологічні передумови розвитку творчої особистості в процесах націотворення та національній ідеї як чинника формування творчої особистості. Наголошено, що наскільки мислення людини наповнено знанням, наскільки воно сповнено енергією творчості, настільки можлива реалізація індивідуального «Я». Стверджено, що людина творча – це людина мудра, діяльність якої визначає кроки розвитку суспільства і всіх його сфер шляхом досягнення свободи. Підсумовано, що людина «приречена» на творчість, яка визначає основу й умову всього подальшого розвитку – особистісного та соціального [21].

Монографію «Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів» присвячено проблемі розвитку обдарованості загалом та педагогічної обдарованості майбутніх педагогів зокрема. Ґрунтовно проаналізовано філософську, історичну, психологічну та педагогічну літературу з цієї проблеми, здійснено порівняльний аналіз реалізації проблеми навчання й виховання обдарованих дітей і молоді в найрозвиненіших країнах світу, простежено основні тенденції у розвитку цієї проблеми, виокремлено загальні підходи, форми та методи цілеспрямованої роботи з обдарованою особистістю. Зауважено, що процес залучення до діяльності обдарованих спеціалістів відбувається двома шляхами: або у державі створюються умови для розвитку здібностей, підтримки обдарованості або запрошуються до співпраці вже підготовлені в інших державах обдаровані фахівці. Аргументовано, що тривалий час в Україні переважав перший шлях, проте упродовж останнього десятиліття сотні, тисячі надзвичайно обдарованих людей з унікальними здібностями залишалися нереалізованими і залишали нашу країну, не знайшовши

застосування своїм талантам. Визначено пріоритети щодо формування цілісної загальнодержавної системи виявлення й підтримки обдарованої молоді, розвитку та реалізації її здібностей; стимулювання творчої роботи здобувачів освіти, педагогів закладів вищої освіти, активізації навчально-пізнавальної діяльності молоді; формування резерву для вступу в заклади вищої освіти, зокрема – у магістратуру та аспірантуру; підготовка наукових, педагогічних та науково-технічних кадрів; теоретичне обґрунтування моделі педагогічної обдарованості; створення концепції навчання обдарованих студентів у вищому педагогічному закладі освіти; розроблення та експериментальна перевірка методики навчання педагогічно обдарованих студентів. Наголошено, що розвиток обдарованості майбутніх педагогів набуває ефективності за умови побудови змісту, форм та методів їхньої професійної підготовки на теоретичних і методичних засадах, які забезпечують створення у закладах вищої освіти відповідної атмосфери для виявлення й реалізації відповідних здібностей і обдарувань. Здійснено порівняльний аналіз реалізації проблеми навчання й виховання обдарованих дітей і молоді у найрозвиненіших країнах світу, простежено основні тенденції у розвитку цієї проблеми, виокремлено загальні підходи, форми та методи цілеспрямованої роботи з обдарованою особистістю; теоретично обґрунтовано модель педагогічної обдарованості, створену на основі аналізу та узагальнення сучасних підходів до визначення природи та структури обдарованості, а також за допомогою методу біографічного аналізу. Вивчено досвід навчання обдарованих здобувачів у закладах вищої освіти України та розроблено Концепцію роботи закладів вищої педагогічної освіти з обдарованою молоддю. Запропоновано методику навчання педагогічно обдарованих студентів під час вивчення предметів педагогічного циклу, а також проаналізовано потенціал Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки щодо розвитку педагогічної обдарованості майбутніх учителів [4].

У монографії «Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень» розглянуто проблеми розвитку здібностей та обдарованості. Використано авторські методики, зокрема КАРУС, МВЦС та

МВДЗ; розкрито особливості взаємодії вікових, соціально-психологічних і суб'єктно-ціннісних чинників у розвитку творчо обдарованої особистості. Розглянуто системи тренінгів ціннісної підтримки розвитку здібностей та результати біографічних досліджень життєвого шляху обдарованих людей. Акцентовано на ідеї: основою розвитку обдарованої особистості є розвиток її здібностей. Зауважено, що на певному рівні сформованості здібностей до тієї чи іншої діяльності виникають і починають розвиватися творчі здібності (саме цей момент, тобто коли високий рівень здібностей поєднується з творчими здібностями, визначає творчий потенціал особистості). Викладено теоретичні засади, які стали методологічним підґрунтям дослідження, відображено динаміку розвитку творчо обдарованої особистості – від проявів творчого потенціалу до стратегіальної організації свідомості. Особливість авторського підходу полягає в тому, що в моделюванні розвитку творчої діяльності застосовуються ускладнювальні чинники як іманентні для творчості засоби мобілізації суб'єктної активності людини. Зазначено, що цілісність, творча спрямованість, активність, здатність протистояти деструктивним впливам, самодостатність – ці та інші властивості творчо обдарованої особистості стали основою для вироблення особливого підходу – суб'єктно-ціннісного аналізу. Описано методику вивчення динаміки здібностей та адаптації методики до окремих вікових етапів і специфічних дослідницьких завдань. Розроблено теоретичні й методичні основи надання ціннісної підтримки розвитку здібностей та обдарованості. Ціннісну підтримку розглянуто як особливий вид розвивальних впливів, що орієнтовані на мобілізацію ресурсів самопізнання, саморозуміння, прогнозування напрямів саморозвитку дитиною чи дорослою людиною, що постає як суб'єкт діяльності й соціальних стосунків. Розглянуто особливості застосування усної народної творчості як засобу ціннісної підтримки у молодшому шкільному віці, ціннісну підтримку розвитку музичних і спортивних здібностей. Наведено результати біографічних досліджень, подано концептуальну ідею творчої обдарованості як цілісного особистісного утворення.

Проаналізовано особливості художньої, літературної, наукової, технічної обдарованості [10].

У дисертації Г. Жозе да Коста «Педагогічні умови творчої самореалізації учнів основної школи в навчальній проєктній діяльності» наголошено на науковій новизні здобутих результатів дослідження, яке полягає в тому, що уперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов творчої самореалізації здобувачів освіти основної школи в навчальній проєктній діяльності; компоненти творчої самореалізації здобувачів освіти основної школи (мотиваційно-ціннісний, креативно-діяльнісний, особистісно-пізнавальний); критерії з відповідними показниками рівнів творчої самореалізації здобувачів освіти основної школи, а саме: мотиваційно-пізнавальний (прагнення здобувачів освіти основної школи до творчої самореалізації в процесі навчання; бажання школярів підліткового віку займатися навчальною проєктною діяльністю); творчо-діяльнісний (повнота й глибина знань з навчальних дисциплін філологічного напрямку навчання; уміння творчої самореалізації в навчальній проєктній діяльності), рефлексивно-коригувальний (самооцінювання на основі рефлексії). Констатовано практичне значення результатів дослідження: упроваджено в практику закладів загальної середньої освіти навчально-методичне забезпечення (різнорівневі навчальні проєктні завдання, тренувальні вправи, рольові ігри, навчальні проєкти, нестандартні уроки, навчальні проєкти на освітній платформі eTwinning); програму факультативу «Відкриваємо Європу разом» з навчальним посібником «Відкриваємо Європу разом» для здобувачів загальної середньої освіти 5-9-х класів. Виявлено вплив науково обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов творчої самореалізації здобувачів освіти основної школи в навчальній проєктній діяльності на рівень сформованості зазначеної якості да наведено опис їх експериментальної перевірки [9].

У навчальному посібнику «Психологія обдарованості» розглянуто когнітивні та особистісні чинники обдарованості, психологічну діагностику обдарованості, характеристики розвивального освітнього середовища для

обдарованих, психологічну допомогу обдарованій молоді. Особливу увагу приділено мотиваційному ядру обдарованості, що втілюється, зокрема в ціннісному ставленні до власної діяльності та здібностей. Зазначено, що фундамент для формування ціннісного ставлення до тих або інших власних здібностей створює об'єктивна суспільна реальність, що визначається логікою розвитку науки, технологічним, економічним та соціальним прогресом суспільства. Досліджено, що властива обдарованим сенситивність та особлива зацікавленість у провідній діяльності дають можливість спрогнозувати їхній ймовірний успіх і сформувані ставлення до власної діяльності та здібностей як до важливого засобу його досягнення. Зазначено, що звідси походять специфічні особистісні цінності та самоповага талановитих людей, тому у цьому цілеспрямована допомога від інших зрілим обдарованим не потрібна. Проте підкреслено, що підтримки потребує обдарованість, яка перебуває на стадії формування, а її суб'єкт – на входженні у відповідну сферу діяльності. Описано когнітивні та особистісні чинники обдарованості; психодіагностику обдарованості; освітнє середовище для обдарованої особистості; ціннісну сферу обдарованої особистості; психологічну допомогу обдарованій молоді [13].

У монографії «Освітні студії: теорія і практика» висвітлено досягнення кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Вона містить праці, присвячені сучасним трансформаціям освіти в Україні в методологічному, теоретичному, методичному та технологічному аспектах. Розглянуто нові наукові підходи в теорії педагогіки, оскільки їх було впроваджено, експериментально перевірено та апробовано в освітній практиці. Визначено нові терміни і поняття, а також розкрито педагогічні умови підвищення якості освіти та виховання, оскільки вони були виявлені та апробовані в експериментальній роботі. Окреслено соціально-педагогічні, історичні та управлінські аспекти покращення реалізації права людини на освіту. Зазначено, що саме освіта має величезний вплив на свідомість і дає можливість життєвого та соціального вибору кожній людині зокрема та народу загалом. Для впровадження в практику освіти ці ідеї

та зміни в освітній політиці потребують наукового обґрунтування, експериментів, вивчення історичного досвіду розв'язання аналогічних проблем, порівняльного аналізу зарубіжного досвіду та теорії для найкращої адаптації в Україні. Зауважено, що це видання стало колективною монографією та результатом масштабних наукових досліджень англійською мовою вчених і практиків, які цікавляться наукою. Монографія відображає результати наукових досліджень членів кафедри, її аспірантів, докторантів та ін. Визначено, обґрунтовано та перевірено ефективність нових наукових підходів співробітників кафедри до трансформації освіти різних рівнів в Україні (формальної, неформальної, інформальної), визначення нових категорій і методів, технологій, моделей, педагогічних умов підвищення ефективності освіти в сучасних умовах, що становлять наукову новизну монографії [25].

У монографії «Обдарованість і творчість особистості. Американський підхід» висвітлено американський підхід до проблем обдарованості й творчості учнівської молоді. Ґрунтовно проаналізовано філософські, педагогічні та психологічні праці сучасних учених США з цієї проблематики. Особливо детально розглянуто ті роботи, у яких запропоновано різні підходи до тлумачення поняття обдарованості, описано психологічні особливості обдарованої особистості, методи виявлення обдарованих дітей, методологічні засади та стратегії їх навчання. На цій методологічній базі схарактеризовано внесок американських учених у трактування творчого потенціалу обдарованої особистості. Зосереджено увагу на висвітленні американського розуміння проблем обдарованості й творчості. Проаналізовано філософські, педагогічні та психологічні праці сучасних американських учених, які працюють у цій галузі. Значну увагу приділено розгляду різних підходів до визначення й тлумачення поняття обдарованості в американській науковій думці. Досліджено, як американські вчені трактують обдарованість, які критерії вони використовують для її ідентифікації. Детально описано психологічні характеристики, притаманні обдарованим дітям і підліткам, на основі американських досліджень (особливості мислення, емоційна сфера, мотивація

тощо). Розглянуто і систематизовано методики, які використовуються в США для ідентифікації обдарованих здобувачів освіти. Констатовано, що до них належать різні тести, спостереження, опитування, експертні оцінювання тощо. Проаналізовано методологічні принципи та конкретні стратегії, які застосовуються в американській освітній системі для навчання обдарованих дітей (диференційоване навчання, індивідуальні освітні траєкторії, програми збагачення, прискорене навчання тощо). Схарактеризовано внесок американської науки у розуміння та розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості. Розглянуто концепції, що стосуються взаємозв'язку обдарованості та креативності. Наголошено на практичній цінності дослідження, оскільки у ньому наведено систематизацію знання та досвід американських фахівців, які працюють з обдарованими дітьми. Підсумовано, що результати дослідження є цінним джерелом для розуміння сучасних концепцій і практик роботи з обдарованими дітьми в контексті американської педагогічної та психологічної науки [22].

У монографії «Взаємозв'язок когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості» розкрито зміст і структуру когнітивних та особистісних чинників обдарованості, критерії й показники її прояву, характер взаємозв'язку когнітивних та особистісних чинників обдарованості відповідно до її типів (інтелектуальної, образотворчої, музичної) та віку особистості (від дошкільників до здобувачів вищої освіти). Наголошено на важливості розв'язання проблеми створення моделі, яка б розкривала зазначений взаємозв'язок у структурі обдарованої особистості. Виявлено, що логіка розвитку психологічної науки потребує встановлення характеру взаємозв'язку інтелекту, здібностей, креативності з особистісними характеристиками у структурі обдарованості. З'ясовано взаємозв'язок когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості на етапах вікового зростання індивіда (зокрема, від дошкільників до здобувачів вищої освіти). Розглянуто суть концептуальної ідеї дослідження як уявлення про взаємопов'язаність когнітивних та особистісних чинників, характер якої (стимулюючий або гальмівний) зумовлює особливості

функціонування та розвиток обдарованої особистості. Висунуто загальну робочу гіпотезу дослідження, яка базується на припущенні, що рівень розвитку обдарованості зумовлюється як рівнем сформованості когнітивних механізмів, так і особистісних якостей індивіда. Підкреслено, що при цьому домінування одного з базових складників обдарованості (когнітивної або особистісної) може блокувати її прояви. Наголошено, що центральними моментами дослідження є, по-перше, визначення критеріїв обдарованості, по-друге, створення методичного комплексу, придатного для психодіагностики обдарованості на етапах онтогенетичного розвитку індивіда. Зазначено, що дослідження здійснювалося у два етапи: на першому – визначалися психологічна суть проблеми, підходи та засоби її розв'язання; на другому – проводилось емпіричне вивчення особливостей прояву взаємозв'язку когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості на етапах вікового зростання індивіда [7].

У монографії «Науково-методичні засади особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників» розглянуто концептуальну модель, методичний і програмний інструментарій оцінювання змін структури особистісних якостей інтелектуально обдарованих здобувачів освіти старших класів, а також психолого-педагогічні умови та засоби реалізації особистісного розвитку здобувачів освіти старшої школи, що дасть можливість поліпшити якість ідентифікації та прогнозування розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників з рекомендаціями для можливої індивідуалізації навчання обдарованих дітей. Запропоновано програму тренінгових занять для особистісного розвитку старшокласників задля психолого-педагогічного супроводу інтелектуально обдарованих здобувачів освіти. Описано теорію і методологію особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників (система управління розвитком інтелектуально обдарованих старшокласників у закладі загальної середньої освіти; філософсько-освітні аспекти особистісного розвитку інтелектуально обдарованої дитини; теоретичні конструкти обдарованості як категоріально-поняттєвий контекст дослідження розвитку інтелектуально обдарованої особистості; методологічний підхід у

психолого-педагогічному вивченні інтелектуальної обдарованості особистості у взаємозв'язку з іншими її властивостями; психологічні основи особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників) та емпіричні показники взаємозв'язку компонентів особистісного розвитку інтелектуально обдарованих здобувачів освіти старшої школи (емпіричне дослідження досвідного складника особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників; мотиваційна сфера особистості та рівень розвитку інтелектуальних здібностей старшокласників; виявлення інтелектуально-характерологічних якостей інтелектуально обдарованих старшокласників; рефлексивний компонент інтелектуально обдарованих старшокласників; емоційний інтелект в структурі особистості інтелектуально обдарованого старшокласника; особливості інтелектуально обдарованих старшокласників: психофізіологічні прояви) [15].

У монографії «Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості» здійснено аналіз суті обдарованості в українському та закордонному наукознавстві, виокремлено нові концепції взаємодії інтелекту й творчості. Обґрунтовано практичний інтелект з урахуванням праць Л. Виготського, Р. Штернберга та інших видатних психологів. Актуалізовано традиційні методи діагностики і показано значення проєктної творчості учнівської молоді для виявлення практичного інтелекту. Сформульовано концептуальні засади діагностики практичного інтелекту здобувачів освіти у контексті українського наукознавства. Наголошено, що суспільна потреба близького майбутнього передбачає нестандартні міжособистісні та нестандартні аналітичні професії, які потребують розвитку практичного інтелекту учнівської молоді, тому значення практичного інтелекту на сучасному етапі є надзвичайно важливим. Здійснено обґрунтування теоретико-методичних засад діагностики практичного інтелекту учнівської молоді; проаналізовано положення теорій «втіленого пізнання» (Embodied Cognition), «потрійного інтелекту» Р. Штернберга та наукових доробків інших дослідників; виокремлено ключові особливості практичного інтелекту – адекватного самооцінювання юнаками й дівчатами власних слабких і сильних сторін та здатності до практичної

самореалізації; актуалізовано соціологічні засади діагностики практичного інтелекту. З метою досягнення суті практичного інтелекту в складному психічному утворенні, що має назву «обдарованість», необхідним є з'ясування особливостей творчого потенціалу людини, а саме здібностей, обдарованості, талантів, геніальності. Зазначено, що здібності – це відмінності не лише у вираженості певної функції, а й у вияві ступеня якісних сторін функцій у різних людей. Підкреслено, що рівень прояву кожної якісної сторони визначають сукупністю певних задатків (чим більше їх є в людини, тим більш виразною є здібність). Підсумовано, що відмінності між людьми виявляються в різному рівні проявів психічних характеристик, а психофізіологічна функція сама по собі і є здібністю [19].

У дисертації К. Андросович «Психологічні основи соціалізації обдарованої учнівської молоді в умовах сучасного соціуму» подано теоретичне узагальнення та нове розв'язання проблеми соціалізації обдарованої учнівської молоді в умовах сучасного соціуму. Запропоновано концепцію дослідження, яка забезпечила можливість системного розкриття соціально-психологічних основ процесу соціалізації обдарованої учнівської молоді в умовах сучасного соціуму з урахуванням психо- та соціогенези. Проведено теоретико-методологічний аналіз провідних концепцій (адаптивної, рольової, критичної, когнітивної, соціального навчання, психоаналітичної, психодинамічної) і моделей соціалізації обдарованої особистості у науковому просторі та узагальнено, що соціалізація – це міждисциплінарна категорія, яка охоплює спеціально організовані та спонтанні соціальні процеси, в результаті яких людина засвоює систему норм і цінностей, що дають їй змогу формуватися як особистості, ефективно взаємодіяти з соціальним оточенням, функціонувати як повноцінний член суспільства, при цьому результатом соціалізації особистості є її соціалізованість. Наголошено, що в умовах сучасного соціуму з його трансформаційними змінами та глобальною інформатизацією особливої уваги потребує проблема соціалізації обдарованої учнівської молоді як вагомого інтелектуально-творчого потенціалу країни. Соціалізацію обдарованої учнівської молоді визначено як:

❖ процес її входження у світ трьох конкретних соціальних зв'язків та інтеграції у різні типи соціальних спільнот через культуру, зразки поведінки, соціальні норми та цінності, на основі яких формуються соціально значущі риси, необхідні для успішного функціонування та творчої самореалізації в соціумі;

❖ процес, за допомогою якого засвоюється соціальний досвід суспільного (та віртуального) оточення, і через формування власного «Я» проявляється унікальність особистості обдарованої молоді людини; це є формування передумов її залученості у коло міжсуб'єктних відносин та вилучення з цього кола (автономізація).

Показано, що у дискурсі соціалізації обдарованої учнівської молоді має враховуватися позитивний світовий досвід її підтримки та супроводу в цьому процесі. Артикульовано увагу на тому, що актуальною й затребуваною у часі є концептуалізація проблеми соціалізації обдарованої учнівської молоді у соціально-психологічній парадигмі. Надано концептуальне соціально-психологічне обґрунтування проблеми соціалізації обдарованої учнівської молоді в умовах сучасного соціуму (системно-інтегративний, генетичний, суб'єктно-діяльнісний, особистісно-компетентнісний підходи). Доведено необхідність і перспективність застосування проєктно-модульного підходу до процесу соціалізації обдарованої учнівської молоді та побудови структурно-функціональної моделі соціально-психологічного супроводу цього процесу із визначенням мети, завдань, функцій, технологій, рівнів здійснення та його результативності, зокрема у напрямі запобігання деструктивній соціалізації обдарованої учнівської молоді в інтернет-просторі, через розвиток альтернативної діяльності та створення безпечного середовища на мікро-, мезо-, макрорівнях (індивідуальному, сімейному рівнях, рівні однолітків, рівні освітньої установи, суспільному рівні), що забезпечує умови для самовизначення й самореалізації обдарованої учнівської молоді (усіх типів обдарованості) в процесі її соціалізації, з одночасним розвитком ключових компетенцій (соціальної, інформаційно-комунікаційної), зокрема у процесі проходження низки соціальних та навчально-проєктних практик [2].

Методичні рекомендації «Особливості реалізації особистісного потенціалу обдарованих учнів під час навчання в умовах воєнного стану» містять методики для реалізації особистісного потенціалу обдарованих здобувачів освіти в умовах воєнного стану. Висвітлено особливості розвитку лідерського потенціалу обдарованих здобувачів освіти та представлено технології розвитку інтелектуально-дослідницького і морально-духовного потенціалу обдарованої особистості в рамках проєктів, реалізованих під час широкомасштабного вторгнення РФ на територію України. Розглянуто методи логотерапії в роботі зі здобувачами освіти для стабілізації психоемоційного стану та профілактики розладів невротичного та психотичного спектрів. Зауважено, що освітні можливості для обдарованих здобувачів освіти під час воєнного стану мають бути адаптовані до особливих умов і загроз, які супроводжують війну. Запропоновано науковий підхід до розв'язання цієї проблеми, що передбачає комплекс психолого-педагогічних засобів. Наголошено, що загальний підхід до розвитку обдарованих здобувачів освіти у воєнних умовах має бути гнучким й адаптованим до конкретних потреб та реалій. Важливо забезпечувати підтримку, ресурси та навчання, що допомагають обдарованим учням розвивати свій потенціал та бути успішними за будь-яких умов. Схарактеризовано методи психологічного втручання, психологічні прийоми та технології дистанційного навчання, які допоможуть розвивати потенціал обдарованих здобувачів освіти в умовах воєнного стану і забезпечувати їм можливість реалізовувати свої здібності та здобувати нові навички в освітньому середовищі. Висвітлено досвід авторів щодо реалізації методики розвитку лідерських якостей в умовах воєнного стану, складником якої є здійснення проєктів, спрямованих як на соціальний та інтелектуальний, так і духовно-моральний розвиток обдарованих учнів, що є основою запобігання можливим розладам невротичного та психотичного характеру та їх подолання. Так, розглянуто один із засобів розвитку інтелектуально-дослідницького (здійснення проєкту в системі МАН) та морально-духовного потенціалу (розроблення й реалізація проєкту з музейної педагогіки) обдарованих здобувачів освіти. Для психологічної стабілізації та

можливої корекції психоемоційних станів запропоновано метод групової дерефлексії, який розроблено австрійським психотерапевтом В. Франклом ще в роки після Другої світової війни як метод індивідуальної терапії для усунення порушення психоемоційних розладів. Наголошено, що у подальшому цей метод у рамках групової роботи широко зарекомендував себе як дієвий механізм профілактики психоемоційних деформацій та один із методів терапії, принагідний для застосування як у широкому колі (від шкільного до родинного), так і спеціалізованому [3].

3. Генерування стратегій обдарованості в українській науковій періодиці

У статті «Про дистанційну форму діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України в умовах пандемії Covid-19» розкрито основні напрями онлайн-діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України в умовах карантину, який запроваджено з метою протидії поширенню коронавірусної інфекційної хвороби COVID-19. Зазначено, що Інститут обдарованої дитини НАПН України має значний досвід дистанційної комунікації та дистанційного науково-методичного супроводу розвитку обдарувань у дітей і молоді. Зазначено, що вже не один рік функціонує Всеукраїнський освітній інтернет-портал «Острів знань», який створено науковими працівниками Інституту. Звернуто увагу на те, що матеріали порталу призначені допомогти працівникам закладів освіти в організації дистанційного навчання з метою розвитку пізнавальних інтересів здобувачів освіти, їхніх інтелектуальних і творчих здібностей. Стверджено, що науковці Інституту розробили онлайн-ресурс для діагностування рівня здібностей, професійних інтересів і схильностей учнів. Акцентовано, що пандемія Covid-19 спонукала до інтенсивного пошуку нових моделей взаємодії у межах науково-методичного супроводу освіти обдарованих дітей. Йдеться про те, що у період протиепідемічних заходів, запроваджених урядом України, працівники Інституту посилили свою присутність на цифрових платформах, здійснюючи онлайн-консультування педагогічних працівників з проблем навчання обдарованих здобувачів освіти. Окремим напрямом

наукової діяльності стало проведення вебінарів, де висвітлюються новітні тренди освіти обдарованої дитини [14].

У статті «Обдарованість: психолого-педагогічний аспект» надано визначення обдарованості, яке ускладнюється ще й тим, що не всі обдаровані діти однакові. Підкреслено, що це не гомогенна група, навпаки, у цьому випадку мова йде про гетерогенність. Зазначено, що зарубіжні вчені, наприклад, виокремлюють надобдарованих, талановитих, геніальних учнів, які мають випереджальний інтелектуальний розвиток. Надобдарованість, на їхню думку, має відносно постійний і стабільний статус, а інтелектуально обдаровані діти швидше за однолітків набувають інтелектуальних компетенцій, швидше й точніше починають оволодівати різними типами мислення. Зауважено, що нині серед науковців не існує єдиного підходу до визначення поняття «обдарованість». Стверджено, що в українській науці це ускладнюється ще й тим, що не існує поняття для визначення дітей, які відрізняються від однолітків високим рівнем розвитку інтелекту та особистісними якостями. Схарактеризовано: моделі, що базуються на здібностях; моделі, що базуються на результатах діяльності; когнітивні моделі; соціокультурні моделі. Наголошено, що важливо звертати увагу, на яку саме групу надобдарованих дітей розрахована така система, на якій моделі обдарованості вона ґрунтується [24].

У статті «Трансформація підходів до навчання обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти України (друга половина XX ст.)» висвітлено історіографію підходів до навчання обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти України другої половини XX ст. Розглянуто передумови розвитку спеціалізованих закладів освіти для обдарованих учнів. Акцентовано увагу на роботі факультативів, появі профільних класів і закладів освіти нового типу. Наголошено, що проблема розвитку обдарованості здобувачів освіти у школах за радянських часів практично не досліджувалася. Підкреслено, що основне завдання масової школи полягало у формуванні людини, здатної лише виконувати поставлені завдання. Зазначено, що для роботи з найбільш «перспективними» здобувачами освіти, з яких потім

виростали талановиті «гвинтики системи», створювалися палаци піонерів, станції юних техніків, юних натуралістів тощо. Встановлено, що зарахування майбутніх учнів до гімназій, ліцеїв та інших спеціалізованих закладів загальної середньої освіти здійснювалося за підсумками конкурсу атестатів, і лише в 1994 р. затверджено Інструкцію про порядок приймання учнів на конкурсній основі. Зазначено, що українська освіта в умовах «перебудови» й становлення незалежності розвивалася на тлі суперечності між зміною комуністичної ідеології на гуманістичну та в умовах соціальної і фінансової кризи. Доведено, що в період зміни освітнього законодавства в усіх нормативно-правових актах наголошувалося на важливості пошуку талантів і необхідності зміни підходів до навчання обдарованих здобувачів освіти. Проаналізовано внесок провідних науково-дослідних установ і психологічної служби України у формування нових підходів до діагностування, адаптації і навчання обдарованих здобувачів освіти. З'ясовано, що в 1990-х рр. в Україні швидко розвивалася мережа спеціалізованих закладів освіти, у яких за результатами конкурсних випробувань навчалися найбільш обдаровані діти. Перспективи подальших досліджень визначено в розкритті особливостей роботи з обдарованими учнями в профільних закладах загальної середньої освіти України на початку XXI ст. [16].

У статті «Сучасні підходи до розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогів у роботі з академічно обдарованими учнями» схарактеризовано суть психолого-педагогічної компетентності педагога та проаналізовано її основні компоненти. Здійснено аналіз основних наукових досліджень в окресленому напрямі, спрямованих на розкриття теоретичних засад підготовки педагогічних працівників. Обґрунтовано сучасні підходи щодо формування означеної компетентності педагогів у роботі з академічно обдарованими учнями. Зазначено, що коли йдеться про обдарованих дітей, спостерігається суперечність між соціальною потребою в їх розвитку та відсутністю системи цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до роботи з цією категорією дітей. Виявлено, що компонентами готовності педагогів до роботи з обдарованими здобувачами освіти є: позитивна мотивація, достатній

рівень професійно-педагогічної компетентності, рефлексія і корекція. З'ясовано, що удосконалення психолого-педагогічної компетентності вчителів, які працюють з обдарованими дітьми, зокрема з академічно обдарованими, підвищення їх наукового та загальнокультурного рівнів здійснюється через систему методичної роботи та самоосвіту. Розкрито феноменологічний аналіз поняття «робота з обдарованими учнями», а також суть психолого-педагогічної компетентності сучасного педагога. Наголошено, що у розвитку психолого-педагогічної компетентності педагога, який працює з академічно обдарованими здобувачами освіти, важливу роль відведено самовдосконаленню, професійному та особистісному самопізнанню, формуванню власних професійних позицій. Означену компетентність розглянуто як інтегративне особистісне утворення, що характеризується наявністю сукупності теоретичних психолого-педагогічних знань, практичних умінь і навичок здійснення освітнього процесу, сформованістю необхідних особистісних якостей, здатністю розв'язувати різноманітні професійно-педагогічні ситуації і запобігати конфліктним ситуаціям, що сприятиме виконанню на високому рівні професійних обов'язків [17].

У статті «Особливості роботи з обдарованими дітьми в закладі позашкільної освіти» йдеться про науково-методичний супровід підготовки керівника гуртка закладу позашкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми. Наголошено на принципах педагогічної творчості педагога та творчих методах, що сприяють ефективній роботі з обдарованими дітьми. Розкрито поняття «обдарована дитина», висвітлено сфери обдарованості та завдання педагогічного супроводу обдарованих дітей, подано різні думки про феномен обдарованості дитини. Зауважено, що розвиток обдарованості здобувачів освіти залежить від професійного рівня педагогів, які їх навчають, та використання креативних методів в освітньому процесі. Підкреслено, що практика педагогічної діяльності потребує використання нових навчальних технологій, які сприятимуть розвитку інтелектуальної, творчої, предметної або лідерської обдарованості. Подано план роботи з обдарованими дітьми та акцентовано на тому, що в роботі з ними

необхідно враховувати їхні психологічні особливості, володіти відповідними прийомами роботи з ними. Надано поради щодо творчої діяльності вихованців під час проведення різних видів масових заходів, відкритих і семінарських занять, свят, під час опрацювання програмового матеріалу тощо [23].

У статті «Сучасні інновації та тренди в науковій освіті обдарованих учнів» виокремлено несприятливі для життєдіяльності суспільні умови, що потребують перегляду усталених педагогічних підходів до супроводу розвитку обдарованості здобувачів освіти у процесі набуття наукової освіти. Подано авторське розуміння суті повноцінної обдарованості сучасної учнівської молоді. Наголошено на реалізації педагогічного принципу «потрійності сутнісних сил обдарованого єства», що полягає в синтезі тілесного, сенсорного, вербального пізнання довкілля та сприяє визріванню проєктно-творчої обдарованості здобувачів освіти. Зосереджено увагу на цифрових технологіях розвитку сучасного покоління обдарованих учнів, які схильні до кліпового світосприймання довкілля. Розкрито суть «кліпового мислення» як здатності особи швидко перемикатися між різними за сенсом фрагментами інформації та швидко її обробляти «множинним інтелектом». З'ясовано лексичне значення англійського терміна «мультимедіа/multimedia», що дослівно перекладається як «множинні середовища». Зазначено, що множинному інтелекту обдарованих осіб із кліповим мисленням має відповідати множинне середовище сучасної мультимедійної педагогіки. Визначено головні чинники розвитку інноваційного напрямку «нейронної освіти», а також виклики «кліпового мислення» сучасного покоління обдарованої учнівської молоді. Обґрунтовано як інноваційний педагогічний супровід розвитку обдарованості учнів у науковій освіті пов'язано зі Steam-підходом. Запропоновано до практичного застосування сучасні моделі навчання обдарованих учнів у науковій освіті. Розкрито роль цифрових технологій у контексті розвитку сучасного покоління обдарованих здобувачів освіти, зокрема йдеться про сучасні технології подання інформації для осіб, схильних до кліпового мислення, – це мультимедіа у вебдизайні (UI/UX-дизайні). Підкреслено, що множинному інтелекту обдарованих осіб має

відповідати множинне середовище сучасної мультимедійної педагогіки. Наголошено, що у сайтобудові (мультимедійному дизайні) та інтернет-просторі «мультимедіа» позначає взаємопідсилення кількох інформаційних потоків: вербального (звукового й текстового), сенсорного (креативного візуалу), структурного (2D- і 3D-моделювання в анімації) [8].

У статті «Формування ключових компетенцій обдарованих студентів у процесі вивчення іноземних мов за допомогою Steam-підходу та цифрових технологій» досліджено можливості Steam-підходу та цифрових технологій у формуванні ключових компетенцій обдарованих здобувачів вищої освіти під час вивчення іноземних мов. Розглянуто значення інтеграції дисциплін та використання сучасних технологій для розвитку в них творчого потенціалу, критичного мислення та міждисциплінарного знання. Зазначено, що обдаровані студенти можуть брати участь у проєктах, які потребують використання іноземної мови під час дослідження складних тем у науці, технологіях або мистецтві, що сприяє глибшому розумінню як мови, так і змісту. Констатовано, що обдаровані здобувачі вищої освіти мають високий потенціал для розвитку, проте їхні потреби часто виходять за рамки традиційних методів навчання. Аргументовано, що сучасні наукові дослідження в області освіти засвідчують, що інтеграція мистецтва в Stem дає можливість розвивати не лише специфічні технічні навички, а й підвищує творчий потенціал, формує емоційний інтелект. Підкреслено, що Steam-підхід є ефективним інструментом для формування ключових компетенцій обдарованих студентів у процесі вивчення іноземних мов. Завдяки міждисциплінарним зв'язкам, інтеграції науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики, цей підхід стимулює критичне мислення, творчість і співпрацю, роблячи навчання більш змістовним і прикладним. Зазначено, що використання Steam-проєктів сприяє поглибленню знань мови через роботу з реальними завданнями, що перетворює вивчення іноземної мови на інструмент для розв'язання проблем і досягнення конкретних цілей. Цифрові технології, інтегровані у Steam-підхід, відкривають нові можливості для персоналізації освітнього процесу, розвитку цифрових компетенцій і

підвищення самостійності здобувачів освіти, доступу до автентичних ресурсів, а інтерактивні онлайн-платформи та мобільні додатки дають змогу практикувати мову в реальному часі, що позитивно впливає на засвоєння лексики, граматики та культурних аспектів. Підсумовано, що Steam-підхід у поєднанні з цифровими технологіями створює багатий, комплексний освітній простір, що сприяє обдарованим студентам стати компетентними, впевненими та мотивованими користувачами мови, здатними ефективно застосовувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях [5].

У статті «Вплив сучасної освіти на розвиток обдарованої особистості» розглянуто розвиток обдарованої особистості в сучасній системі освіти та внесок учителя у формування її обдарованості. Досліджено проблему впливу освіти на розвиток обдарованої особистості, можливості забезпечення освітнього процесу та змісту освіти як засобу формування особистості. Досліджено основні підходи до проблеми підготовки педагогів у роботі з обдарованими дітьми та молоддю. Проаналізовано забезпечення освітнього процесу в контексті розвитку обдарованої особистості, розглянуто зміст освіти як засіб розвитку обдарованої особистості та формування її базової культури. Уточнено зміст терміна «обдарованість»; визначено концептуальні підходи до освіти в галузі педагогічної діяльності; обґрунтовано теоретичні засади освіти та роль педагога в ній, а також особливі чинники, що впливають на розвиток обдарованої особистості; розкрито критерії освіченості та культурної ідентифікації обдарованої особистості. Зазначено, що підтримка і розвиток обдарованих дітей є дуже важливою та актуальною темою для досліджень і створення нових методик в освіті. Наголошено не лише на важливості підтримки обдарованих дітей, а й на необхідності змін у системі освіти для них. Зауважено, що першочерговим завданням системи навчання є персоналізований підхід до кожного здобувача освіти та розвиток зворотного зв'язку з ним. Встановлено, що важливим аспектом також є розвиток творчого мислення дітей та підвищення їхньої мотивації. Підсумовано, що система освіти має ґрунтуватися на законодавчій і науково-методичній базі, здійснювати підготовку закладів вищої

освіти до цієї діяльності, передбачати ресурсне забезпечення, мати суспільне визнання та матеріальне заохочення обдарованої молоді та їхніх наставників, включати соціальну складову. Підкреслено, що від розв'язання цих завдань значною мірою залежить розвиток країни і нації [1].

У статті «Робота з обдарованими дітьми в системі загальної середньої освіти в умовах цифровізації: за і проти» висвітлено питання роботи з обдарованими дітьми в системі загальної середньої освіти в умовах цифровізації як тренд та необхідність в сучасних реаліях. Здійснено огляд мережі цифрових ресурсів, призначених для задоволення освітньо-пізнавальних потреб обдарованих здобувачів освіти, психолого-педагогічного супроводу їхнього розвитку. Розкрито роботу з обдарованими дітьми в системі загальної середньої освіти в умовах цифровізації. Зауважено, що для успішної цифровізації мають органічно поєднуватися формування цифрового освітнього середовища як сукупності цифрових засобів навчання, онлайн-курсів, електронного освітнього контенту, різноманітних цифрових ресурсів і сервісів та глибокої модернізації освітнього процесу. Зазначено, що сучасний вчитель, крім цифрової компетентності, має володіти сучасними психологічними методами і прийомами, використовувати навички саморегуляції та практики зниження тривожності, щоб будь-яку критичну ситуацію за правильного підходу перетворити в ресурсну [11].

4. Закордонний досвід упровадження стратегій розвитку обдарованої особистості: цифрові пріоритети педагогічної науки

У праці «Соціальний та емоційний розвиток обдарованих дітей» вміщено вичерпний огляд емпіричних досліджень соціального та емоційного розвитку обдарованих дітей, здійснених провідними фахівцями у цій галузі. Досліджено кілька особливостей, які роблять дослідження основним текстом про те, що ми знаємо про соціальний та емоційний розвиток обдарованих дітей. Так, у роботі зроблено найважливіші висновки емпіричних досліджень з цієї теми та розглянуто відмінності, які спостерігалися в різних культурних

групах або глобальних контекстах. У цьому службовому виданні Національної асоціації обдарованих дітей розкрито результати за підсумками емпіричного дослідження соціального та емоційного розвитку обдарованих дітей. Видання містить потрібну й цікаву інформацію, а саме: теорії соціального та емоційного розвитку обдарованих дітей; соціально-емоційні характеристики творчо та художньо обдарованих дітей; потенційні сфери соціального чи емоційного ризику. Окреслено особистісні й соціальні проблеми обдарованих особистостей: недостатня успішність обдарованих; життя посередині – висока творча та емоційна вразливість; обдаровані діти та знущання; суїциди серед обдарованих. Важливим є розділ щодо створення підтримувального середовища для розвитку талановитих дітей, яке передбачає залучення батьків до цього процесу як перспективна підтримка та втручання тощо [29].

У статті «Дизайн для досвіду» автор спирається на філософію, психологію, дослідження об'єктів та теорію дизайну, щоб сформулювати перетин дизайн-мислення та людського досвіду. Розглянуто міркування про дизайнерів та їхніх думок про суміжні галузі, коли вони часто згадують антропологію, когнітивну науку, психологію, інформатику тощо, але філософію зазвичай опускають. Розкрито риторичне питання про філософію як внесок у розуміння дизайну, особливо коли феноменологія, філософське вивчення людського досвіду, зробила такий великий внесок у розуміння взаємозв'язку між людьми та технологіями. Висвітлено застосування феноменологічного мислення до дизайну, щоб краще зрозуміти, що роблять дизайнери (особливо ті, кого можна назвати «дизайнерами досвіду») у своїй повсякденній роботі. Підкреслено, що такі дії, як тестування користувачів, прототипування, ескізи, моделі взаємодії, персони, інтерв'ювання, етнографія, партисипативний дизайн та процеси, зокрема такі, як дизайн-мислення та lean UX, мають феноменологічне коріння. Висвітлено такі зв'язки та досліджено, як вони сприяють розробленню кращого досвіду, пропонуючи читачеві нові способи мислення про дизайнерів та нові стратегії

проектування систем як для сучасних, так і для майбутніх сценаріїв. Т. Вендт вважає, що його праці сприятимуть дослідженню проблеми досвіду проектування (проектування «тут і тепер»), оскільки дизайн досвіду поки що лишається новітньою науковою галуззю. Ним наголошено, що втілення філософії через дизайн – це початок «практичної методології» наукових досліджень з практичного інтелекту. Підкреслено, що дизайн досвіду є загальним терміном, що описує колективні дії безлічі методів проектування, зокрема проєктні дослідження, дизайн-взаємодії, візуальний дизайн, промисловий дизайн, дизайн інтерфейсу, (інформаційну) архітектуру тощо. Визначено, що дизайн – це «творення філософії своїми руками», а критичний і спекулятивний дизайн, дизайн послуг, онтологічний дизайн, дизайнерське мислення і системний дизайн є надто «застиглими» для втілення ідей в практику «тут і тепер». Стверджено, що практика має стати проєктною. Підсумовано, що дизайн охоплює реалізацію теорії через «тілесне пізнання», тобто проєктні технології стають засобами пізнання довкілля й самопізнання власного ества [32].

У статті «Концепція креативності іспанських вчителів» розкрито роль учителів щодо сприяння розвитку креативності здобувачів освіти у класах, оскільки креативність стала цінною навичкою в наші дні. Зазначено, що вчителі є фундаментальними стовпами, на яких тримається національна освіта. Їхні переконання, очікування, страхи та занепокоєння щодо нової методики навчання визначатимуть як впровадження, так і успіх таких методологій. Наголошено на кращому розумінні явних і неявних теорій креативності, яких дотримують вчителі, а також видах діяльності та завданнях, які зазвичай використовують для розвитку креативності. Зазначено, що у дослідженні брали участь 29 осіб віком від 21 до 50 років ($M = 35,63$ $SD = 14,36$). Вони мали різний ступінь досвіду викладання та заповнили анкету, в якій відповіли на запитання про їхні попередні знання щодо креативності, педагогічний досвід та переконання, пов'язані з креативністю. Обговорено результати у порівнянні з аналогічними

дослідженнями, які аналізували переконання вчителів щодо креативності. Зауважено, що, оскільки конкретні види діяльності та завдання, що пропонуються для роботи з дітьми, є важливими, не слід недооцінювати ще один важливий елемент у цьому рівнянні – вчителя. Акцентовано увагу на тому, що ставлення вчителів до креативності та їхні знання про неї визначатимуть, як вона (креативність) буде розвиватися в класі. Звернуто увагу на те, що, незалежно від наявності стандартизованих заходів і спеціальних навчальних програм, сприяння розвитку креативності в класі залежатиме від здатності педагога виявляти творчий потенціал здобувачів освіти, розпізнавати їхні творчі результати, заохочувати особистісні якості та когнітивні процеси, які пов'язані з креативністю, і, нарешті, структурувати освітнє середовище таким чином, щоб воно було сприятливішим для креативності. Зазначено, що коли метою є сприяння креативності в освітніх умовах, важливо з'ясувати два питання, які потребують уваги: ступінь, до якого навчання готує вчителів з успішного виконання завдання щодо виявлення та сприяння креативності в класі, та теорії і переконання вчителів щодо креативності й чинники, які, як виявлено, впливають на неї. У підсумку зазначено: щоб сприяти розвитку творчості здобувачів освіти, педагогам необхідно визначати характеристики творчої особистості, розпізнавати творче виробництво, розуміти когнітивні процеси, що використовуються творчими учнями, і, зрештою, створювати середовище, яке сприяє інтересам дитини [26].

У статті «Сучасні дослідження соціального та емоційного розвитку обдарованих та талановитих учнів: гарні новини та майбутні можливості» висвітлено результати дослідження, проведеного цільовою групою психологів і дослідників у галузі освіти, пов'язаних з Національною асоціацією обдарованих дітей та Національним дослідницьким центром обдарованих та талановитих. Зазначено, що здібні учні, як правило, щонайменше так само добре адаптовані, як і будь-яка інша група молоді. Однак виявлено, що обдаровані й талановиті здобувачі освіти можуть

зіткнутися з ситуаціями, які можуть бути джерелом ризику для їх соціального та емоційного розвитку. Деякі з цих проблем виникають через невідповідність освітнього середовища, яке не реагує на темпи й рівень навчання та мислення обдарованих учнів. Інші проблеми з'являються через несприятливе соціальне, шкільне чи домашнє середовище. Розглянуто поточні дослідження з питань соціального та емоційного розвитку обдарованих і талановитих здобувачів освіти, а також запропоновано стратегії покращення їхнього шкільного досвіду. Надано пропозиції щодо оцінювання освітніх програм на основі сильних сторін та інтересів учнів, що може допомогти обдарованим учням реалізувати свій потенціал. Підсумовано сучасні дослідження соціальних та емоційних характеристик обдарованих особистостей з надією, що дослідники, які цікавляться обдарованими й талановитими учнями, розглянуть використання позитивної психології (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000; Sheldon & King, 2001) для максимального розуміння та заохочення талантів дітей з високим потенціалом розвитку. З'ясовано із поточних досліджень, що обдаровані й талановиті здобувачі освіти становлять різноманітну групу людей, які мають здібності в одній або кількох сферах, тобто є досить розвиненими та потребують змін у шкільному середовищі, зокрема таких, як навчальна програма та поведінка вчителів. Зауважено, що загальноприйняте федеральне визначення обдарованості (Ross, 1993) свідчить про їхні «інтелектуальні, творчі та/або мистецькі сфери, незвичайні лідерські здібності або досконалість у певних академічних галузях» та акцентує, що «видатні таланти присутні у дітей та молоді з усіх культурних груп, у всіх економічних верствах та у всіх сферах людської діяльності» (с. 26) [30].

У праці «Індивідуалізація навчання» супроводжувальні онлайн-модулі є результатом проєктних зусиль – не кінцевою точкою, а проміжним результатом постійного дискурсу про навчання, викладання та їх взаємодію в інтересах якісних шкіл і якісного викладання. Розкрито онлайн-модулі, які можна використовувати як факультативні модулі EPICT (www.virtuelle-

[ph.at/individualisieren-lernen](https://www.ph.at/individualisieren-lernen)). Відкрито дискусію про те як зробити свій внесок, продовжувати вчитися і думати про майбутнє здобувачів освіти, які є незалежними особистостями, відрізняються мовою, статтю та соціальним походженням, інтересами й талантами, знаннями й здібностями. Зазначено, що «гетерогенність» є нормою в школах. Констатовано, що електронне навчання пропонує багато можливостей для сучасного та захоплюваного викладання і в особливий спосіб сприяє індивідуальному навчанню. Підкреслено, що сучасні засоби комунікації сприяють формуванню навчальних спільнот поза межами класу, здобувачі освіти зміцнюються у своїй самоорганізації, що впливає й на зміни у професії вчителя, який дедалі частіше стає провідником для самостійних учнів і вихованців. Узагальнено багаторічний досвід двох мереж електронного навчання eLSA та eLC у використанні нових медіа для індивідуалізації уроків. Зауважено, що кожна людина є унікальною. Зауважено, що вік, рівень розвитку, таланти, колір шкіри, стать – кількість відмінних рис не піддається обчисленню. Йдеться про індивідуальне навчання як компанію на трьох етапах проєкту. Визначено індивідуальне навчання як сценарій змішаного навчання. Підсумовано, що важливо визнавати всі часто різні результати навчання і враховувати їх в загальному оцінюванні, а також використавши елементи самооцінювання, можна загострити в здобувачів освіти критичну думку на власний освітній процес і надихнути їх на навчання. Наведено опис результатів опитування здобувачів освіти щодо оцінювання їхніх робіт [27].

У статті «Чинники, що впливають на освіту обдарованих дітей, та роль цифрових технологій» зазначено, що обдаровані здобувачі освіти мають певні характеристики, які найчастіше чітко проявляються, і відрізняють їх від пересічних однокласників, оскільки, маючи інші освітні потреби, вони потребують особливої турботи та підтримки з боку шкільного середовища. Наголошено, що школа може бути поруч із цими учнями, а диференційоване навчання є найважливішим кроком у сприянні їхньому розвитку інтересів, соціально-емоційному розвитку, а також використанню їхніх здібностей.

Школа, хоча й орієнтована на пересічного учня, може підтримувати обдарованих здобувачів освіти через диференційоване навчання, використання нових технологій та формування робочих груп, щоб розвивати їхнє творче та критичне мислення та інтегрувати їх у шкільну спільноту. Акцентовано, що в жодному разі не варто забувати, що харизматичні діти – це теж діти, які потребують рівних освітніх можливостей з усіма учнями в класі. Як було встановлено багатьма дослідниками, що такі здобувачі освіти, за умови своєчасного виявлення їхніх здібностей, можуть мати успішне й щасливе життя. Проте одним з елементів, пов'язаних з цією точкою зору, є те, що на особистість людини впливає кращий досвід навчання. Підсумовано, що обдаровані діти і, зокрема, здобувачі вищої освіти – це категорія населення з особливими здібностями, освітніми потребами та вимогами. Саме тому вони потребують відповідних мотивації та заохочення, щоб мати змогу розвивати свої навички та здібності до рівня, на якому вони можуть самі забезпечувати свій подальший розвиток, а найбільше хочуть стати громадянами з цінностями та відповідальністю [31].

У статті «Цифрові технології для навчання обдарованих здобувачів освіти» висвітлено найкращі стратегії використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) для талановитих в освіті обдарованих дітей та наголошено на ефективності цього процесу. Зазначено, що педагогічні працівники можуть залучати обдарованих здобувачів освіти засобами методик застосування ІКТ. Підкреслено, що це буде дуже корисним для них, оскільки вони зможуть розвивати свої здібності та навички. Надано стислий огляд публікацій, які найкраще аналізують методи ІКТ, які застосовуються у роботі з обдарованими здобувачами освіти. Показано, що здобувачі освіти оцінювали свої способи мислення та дії, планували тактику, приймали обдумані рішення та визначали сфери, які були для них найбільш складними. Доведено, що навпаки, найменше час витрачено на спільне навчання, мислення вголос та ведення щоденників. Підкреслено, що незважаючи на важливість заохочення до усного висловлення своїх думок у

груповому контексті, здобувачі освіти були добре організованими й усвідомлювали свої сильні якості й недоліки, намагаючись пояснити різні результати роботи. Описано три метакогнітивні техніки:

1) Стратегія самозапису (здобувачів освіти залучають до рефлексивного метакогнітивного процесу, записуючи досвід, пов'язаний з навчальним планом, освітнім процесом і результатами навчання). Самозапис поділяють на три етапи. По-перше, запис своїх попередніх знань до того, як здобувачі освіти почнуть грати в гру. По-друге, визначення та моніторинг того, чи пов'язана діяльність з ігровою місією. По-третє, запис рефлексії після завершення гри;

2) Моделювання (здатність розробляти стратегії, спостерігаючи за іншими), яке потребує визначення ігрових місій і дій, вибір цільового гравця, за яким потрібно спостерігати під час гри, спостереження за стратегіями цільового гравця та концептуалізації власних стратегій, застосування власних стратегій і, нарешті, оцінювання їхньої ефективності порівняно з цільовим гравцем.

3) Мислення вголос (вербальне вираження прихованих розумових процесів). Здобувачі освіти використовують глосарії з метою співвіднесення свого навчального плану з навчальними цілями перед початком гри та пояснення свого ігрового процесу іншим гравцям під час гри.

Розкрито методи навчання та актуалізовано відповідні стратегії:

❖ стратегії організації: підготувати розум до початку навчання, визначаючи інформацію відповідно до існуючих метакогнітивних схем, визначити предмети та ключові поняття, переглянути контекст, який потрібно вивчити;

❖ стратегії планування: робити все вчасно, підготувати належні умови для попередньої підготовки та психологічної підготовки до курсів;

❖ стратегії спостереження: важливо зосереджуватися на постійному самонавчанні під час навчальної діяльності, порівнювати нову інформацію з

попередньою, оцінюючи точність, визначати достовірність та ієрархічну структуру інформації під час навчання, уможливлуючи самоспостереження;

❖ стратегії оцінювання: самооцінювати, що вивчено і до якої міри, використовувати стратегії, що передбачають самоперевірку з точки зору інформації та аналізувати невідому інформацію відповідно до результатів тестування [28].

Отже, розглянуто широкий спектр проблематики, пов'язаної з обдарованістю, творчістю та інтелектом, переважно в освітньому контексті. Інформаційно-аналітичний супровід у цьому контексті передбачає: нормативно-правове регулювання обдарованості (документи, що стосуються стипендій для обдарованих митців, свідчать про державну підтримку та визначення процедур відбору обдарованих осіб); використання методик і технологій розвитку мислення та впровадження Stream-освіти тощо. Це відображає сучасні освітні тенденції, спрямовані на формування навичок, необхідних для цифрової трансформації та інновацій; простежується системний підхід до розвитку обдарованості (Програма «Обдарованість. Інтелект. Творчість» демонструє комплексний підхід до виявлення, підтримки та розвитку обдарованих дітей на рівні закладу освіти); формування теоретичних основ обдарованості та творчості, практична реалізація та підтримка обдарованості через зміст наукового доробку дослідників.

Пропонований матеріал є повністю релевантним до заявленої теми аксіогенезу розвитку обдарованої особистості в умовах цифрової трансформації педагогіки. Усі джерела прямо або опосередковано стосуються виявлення, підтримки й розвитку обдарованих дітей і молоді; впровадженні інтерактивних технологій та освітніх платформ (eTwinning), проєктній діяльності, розгляді Stream-освіти як відповіді на виклики сучасного світу та

потребу в ІТ-кадрах, розкритті впливу «мережі» як нового способу буття людини та ін.

Хоча поданий матеріал є всебічним, можна виокремити кілька аспектів, яких, на нашу думку, бракує або які потребують більш глибокого висвітлення:

❖ соціально-економічний контекст війни: матеріал не зачіпає впливу повномасштабної війни на розвиток обдарованості в Україні, адже це надзвичайно важливий чинник, який може суттєво змінювати можливості виявлення, підтримки та психологічного супроводу обдарованих дітей і молоді, а також розв'язання проблеми релокації, доступу до освіти, психологічної травматизації, адаптації освітніх програм в умовах війни залишаються не достатньо висвітленими;

❖ конкретні цифрові інструменти та платформи для роботи з обдарованими здобувачами освіти: бракує більш детального опису або аналізу конкретних сучасних цифрових інструментів, програмного забезпечення, онлайн-платформ, VR/AR-технологій, які більш ефективно можуть бути використані для виявлення, розвитку та підтримки різних типів обдарованості;

❖ практичні кейси та досвід реалізації державної політики (бракує джерел про реальні результати впровадження, про статистику щодо кількості виявлених та підтриманих обдарованих осіб, їхні подальші успіхи;

❖ питання інклюзивності та диференціації для різних видів обдарованості: відсутня деталізація того, як саме відбувається адаптація педагогічних підходів та середовища для кожного з цих типів, особливо в контексті цифрових інструментів;

❖ роль батьків і громади: бажано поглибити вагомість дій батьків, громадських організацій і місцевих спільнот у виявленні й підтримці обдарованості здобувачів освіти, особливо за сучасних умов;

❖ етичні аспекти використання штучного інтелекту та цифрових технологій;

❖ вимірювання ефективності програм і методик: бракує кількісних та якісних показників їх довгострокової ефективності, порівняльних досліджень різних підходів тощо.

На основі аналізу наукових здобутків можна виокремити пріоритетні напрями для подальших досліджень та практичної реалізації:

❖ розроблення адаптивних цифрових екосистем для обдарованих здобувачів освіти;

❖ забезпечення адаптивного психологічного супроводу обдарованих здобувачів освіти в умовах кризових ситуацій;

❖ дослідження впливу штучного інтелекту на розвиток різних типів обдарованості людей;

❖ міжнародна співпраця та обмін досвідом щодо аксіогенезу стратегій розвитку обдарованості здобувачів освіти;

❖ формування трансдисциплінарних учнівських команд обдарованих дітей;

❖ розвиток критичного мислення та медіаграмотності обдарованих дітей в цифрову епоху;

❖ оцифрування кращих практик тощо.

Таким чином, подані в огляді матеріали не виключають наявності в мережі різнопланової тематики, занесеної у перспективні напрями щодо формування і реалізації стратегій розвитку обдарованої особистості в аксіогенезі цифрової педагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєва І. Вплив сучасної освіти на розвиток обдарованої особистості. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти*. 2023. Вип 2. С. 5–16. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-823.1.18160>.

2. Андросович К. А. Психологічні основи соціалізації обдарованої учнівської молоді в умовах сучасного соціуму : дис. ... д-ра психол. наук :

19.00.05 / Ксенія Анатоліївна Андросович ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ, 2023. 400 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0523U100090> (дата звернення: 01.07.2025).

3. Андросович К. А., Ткаченко Л. І., Міленіна М. М. Особливості реалізації особистісного потенціалу обдарованих учнів під час навчання в умовах воєнного стану : метод. реком. Київ : Ін-т обдар. дитини НАПН України, 2023. 42 с. URL: <https://iod.gov.ua/content/docs/documentspdf/197/osoblivosti-realizacii-.pdf?1> (дата звернення: 01.07.2025).

4. Антонова О. Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2007. 472 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8307/> (дата звернення: 01.07.2025).

5. Бердичевська Ю. Формування ключових компетенцій обдарованих студентів у процесі вивчення іноземних мов за допомогою Steam-підходу та цифрових технологій. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти*. 2024. Вип. 3. С. 120–126. URL: <https://jml.nau.edu.ua/index.php/FCS/article/view/19280> (дата звернення: 01.07.2025).

6. Вакарін С. І. Нова українська школа: дидактичні основи Stream-освіти в початковій школі : навч.-метод. посіб. Київ : Саміт-книга, 2021. 144 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0050056.pdf> (дата звернення: 01.07.2025).

7. Взаємозв'язок когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості : монографія / Р. О. Семенова, Д. К. Корольова та ін. ; за ред. Р. О. Семенової. Київ : Педагогічна думка, 2008. 144 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/716506> (дата звернення: 01.07.2025).

8. Горбань Ю. Сучасні інновації та тренди в науковій освіті обдарованих учнів. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2023. Вип. 1. С. 72–79. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738728/> (дата звернення: 01.07.2025).

9. Жозе да Коста Г. О. Педагогічні умови творчої самореалізації учнів основної школи в навчальній проєктній діяльності : дис. ... д-ра філософії : 011 / Ганна Олександрівна Жозе да Коста ; Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2021. 277 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0821U100380> (дата звернення: 01.07.2025).

10. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/14847/> (дата звернення: 01.07.2025).

11. Клименко Л. Робота з обдарованими дітьми в системі загальної середньої освіти в умовах цифровізації: за і проти. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти*. 2023. Вип. 2. С. 192–201. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-823.1.18137>.

12. Комплексно-цільова програма розвитку обдарованості і творчих здібностей учнів «Обдарованість. Інтелект. Творчість». URL: <https://letavanvk.wordpress.com/wp-content/uploads> (дата звернення: 01.07.2025).

13. Корольов Д. К. Психологія обдарованості : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2024. 176 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/742950/> (дата звернення: 01.07.2025).

14. Малиношевська А. В. Про дистанційну форму діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України в умовах пандемії Covid-19. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Т. 2, № 1. С. 1–4. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-6>.

15. Науково-методичні засади особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників : монографія / В. В. Рибалка та ін.; за ред. Н. Д. Вінник. Київ, 2015. 157 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/704931> (дата звернення: 01.07.2025).

16. Онацький В. Трансформація підходів до навчання обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти України (друга половина XX століття). *Науково-педагогічні студії*. 2024. Вип. 6. С. 108–117. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2022-6-108-117>.

17. Поліцяк Н., Мазурок М. Сучасні підходи до розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогів у роботі з академічно обдарованими учнями. *Розвиток обдарованої особистості: світовий та вітчизняний контексти* :

матеріали методол. семінару (Київ, 18–20 листоп. 2021 р.). Київ, 2021. С. 395–400. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/744008/> (дата звернення: 01.07.2025).

18. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення в учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : Видав. дім «Освіта», 2020. 193 с. URL: https://library.znu.edu.ua/newbook/index.php?action=url/view&url_id=76535 (дата звернення: 01.07.2025).

19. Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості : монографія / В. П. Тищенко та ін. Київ : ІОД НАПН України, 2018. 176 с. URL: https://iod.gov.ua/content/docs/documentpdf/180/praktichnii--intelekt-uchnivskoi--molodi--diagnostika-obdarovanosti--monografiya_.pdf (дата звернення: 01.07.2025).

20. Про затвердження Положення про конкурсний відбір кандидатів на здобуття стипендій Президента України для найбільш обдарованих молодих митців України : наказ Міністерства культури та інформаційної політики України № 142 від 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0894-23#Text> (дата звернення: 01.07.2025).

21. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: монографія / авт. кол.: В. Г. Кремень та ін. Київ : Ін-т обдар. дитини НАПН України, 2020. 320 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723034> (дата звернення: 01.07.2025).

22. Тадеєв П. О. Обдарованість і творчість особистості. Американський підхід : монографія. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2008. 240 с.

23. Чмир С. І. Спеціальні заходи з обдарованими дітьми в закладі позашкільної освіти. *Розвиток обдарованої особистості: світовий та вітчизняний контекст* : матеріали методол. семінару (Київ, 18-20 листоп. 2021 р.). Київ, 2021. С. 541–547. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730073> (дата звернення: 01.07.2025).

24. Яншина Т. А. Обдарованість: психолого-педагогічний аспект. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. Вип. 8/9 (15/16). С. 116–120. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/106524> (дата звернення: 01.07.2025).

-
25. Educational Studios: Theory and Practice : monograph / ed. S. T. Zolotukhina, I. M. Trubavina. Prague-Vienna: Premier Publishing, 2018. 420 p. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7baa05f-09de-4dfe-9357-4c1ee0db7658/content> (date of assess: 01.07.2025).
26. Spanish Teachers Conception of Creativity / M. Ferrando et al. *Boletín de Investigación de la facultad de educación de la universidad de Murcia*. 2013. Iss. 1. P. 155–172. URL: <http://www.um.es/documents/299436/1725297/Diciembre2013-2.pdf/76902444-9f37-41f0-b556-2d36b82e8983> (date of assess: 01.07.2025).
27. Individualisieren Lernen Neues Lernen in Heterogenen Lerngemeinschaften mit E-Learning. Projekt 2 / Ch. Schrack, G. Schwarz, Th. Nárosy (Hg.). Wien, 2010. 120 p. URL: https://tn-bildungsinnovation.com/wp-content/uploads/2021/09/individualisieren_lernen.pdf (date of assess: 01.07.2025).
28. Kontostavlou E. Z., Driga A. M. Digital Technologies for Gifted Students' Education. *Global Journal of Engineering and Technology Advances*. 2023. Iss. 15 (3). P. 191–204. DOI: <https://doi.org/10.30574/gjeta.2023.15.3.0115>.
29. Maureen N. The Social and Emotional Development of Gifted Children. New York, 2016. 328 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003238928>.
30. Reis S. M., Renzulli J. S. Current Research on the Social and Emotional Development of Gifted and Talented Students: Good News and Future Possibilities. *Psychology in the Schools*. 2004. Iss. 41 (1). P. 119–130. DOI: <https://doi.org/10.1002/pits.10144>.
31. Vouglanis T., Driga A. M. Factors Affecting the Education of Gifted Children and the Role of Digital Technologies. *TechHub Journal*. 2023. Vol. 6. P. 28–39. URL: <https://techhubresearch.com/index.php/journal/article/view/96> (date of assess: 01.07.2025).
32. Wendt T. Design for Dasein. Create Space Independent Publishing Platform, 2015. 183 p.
-

Strategies for Development Giftedness: the Axiogenesis of Digital Pedagogy

(analytical review)

Authors-compilers:

Olga Petrovna LUCHANINOVA

DrSci (in Education), Professor, Leading Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine

Julia Anatoliivna KRAVCHENKO

Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine

The analytical review 'Strategy for the Development of Giftedness: Axogenesis of Digital Pedagogy' was carried out as part of the summary stage of the applied scientific research project 'Information and Analytical Support for the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience' (2023–2025). It should be noted that the development of digital pedagogy in the 21st century has created conditions for the transformation of educational and research processes, including in the context of the strategy for the development of giftedness: the axiogenesis of digital pedagogy, its theoretical and practical aspects. The analytical review is aimed at providing scientific and methodological support for the development of giftedness among students/higher education students in the new realities of the information society. Attention is drawn to government documents on the strategy of axiogenesis for the development of gifted individuals in the context of the digital transformation of pedagogy. A number of scientific works – monographs, dissertations, methodological recommendations, scientific and methodological manuals/textbooks – have been reviewed and analysed, outlining approaches, ways and means, and conditions for the formation and development of giftedness in students through the axiogenesis of digital pedagogy. Organisational and methodological approaches to the work of teaching staff regarding the use of digital tools in the educational process for the development of gifted students have been identified. The article highlights foreign experience in developing gifted individuals from the perspective of digital priorities in pedagogical science.

The review materials are structured into four sections covering the following priority areas: 'Regulatory, Legal and Educational Support for the Implementation of the Strategy For the Development of Gifted Individuals in the Context of the Digital Transformation of Educational Environments'; 'The Creative Trajectory of Giftedness in the Scientific Work of Researchers: Monographs, Dissertations, Textbooks, Methodological Recommendations (1st half of the 21st century)'; 'Generating Strategies for Giftedness in Ukrainian Scientific Periodicals'; 'Foreign Experience in Implementing Strategies for the Development of Gifted Individuals: Digital Priorities of Pedagogical Science'.

Keywords: Information and Analytical Support, Digital Pedagogy, Giftedness Development Strategies, Axiogenesis of Digital Pedagogy, Digital Tools.

